

**Київський національний торговельно-економічний університет
Вінницький торговельно-економічний інститут
Кафедра менеджменту та адміністрування**

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему:

«Реалізація державної політики у сфері організації примусового виконання
рішень судів»

(за матеріалами Замостянського відділу державної виконавчої служби
у місті Вінниці Центрально-Західного міжрегіонального управління
Міністерства юстиції, м. Хмельницький)

Здобувача вищої освіти
II курсу, групи ПУА-21з(м),
спеціальності 281 «Публічне
управління та адміністрування»
освітньої програми «Публічне
управління та адміністрування»
заочної форми навчання

Науковий керівник
к.е.н., доцент

Гарант освітньої програми
к.н.держ.упр., доцент

Насадюка
Андрія
Анатолійовича

Махначова
Наталя
Михайлівна

Ніколіна
Ірина
Іванівна

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНЕ ПІДґРУНТЯ РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ У СИСТЕМІ ПРИМУСОВОГО ВИКОНАННЯ СУДОВИХ РІШЕНЬ	7
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ ОРГАНІЗАЦІЇ ПРИМУСОВОГО ВИКОНАННЯ РІШЕНЬ СУДІВ	24
2.1. Організаційна характеристика та основні засади діяльності Замостянського відділу державної виконавчої служби у місті Вінниці Центрально-Західного міжрегіонального управління Міністерства юстиції України	24
2.2. Аналіз основних показників діяльності Замостянського відділу державної виконавчої служби у місті Вінниці Центрально-Західного міжрегіонального управління Міністерства юстиції України	31
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМКИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ ВИКОНАННЯ РІШЕНЬ СУДІВ	35
3.1. Шляхи вирішення проблем, що існують у системі виконання судових рішень	35
3.2. Реформування системи примусового виконання рішень судів на сучасному етапі	41
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ	48
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	50
ДОДАТКИ	

ВСТУП

Актуальність дослідження. Сучасна судова система, включно з інститутом виконання судових рішень – це складна система юридичних норм і принципів, в яких знаходять своє вираження об'єктивні закономірності розвитку судової системи. Судова система, будучи відображенням соціальних відносин, які постійно розвиваються та видозмінюються, сама постійно трансформується. Йти в ногу з часом стає все складніше у зв'язку з неоднозначною оцінкою ефективності роботи судової системи та загальним збільшенням загального інтересу до судової системи та інституту виконання судових рішень, зокрема й в українському правовому дискурсі. Приведення у виконання судового рішення, як остання і завершальна стадія судового провадження, є найважливішим фактором в будь-якій процедурі вирішення конфліктів.

Виконання судових актів є надзвичайно важливою частиною судового процесу, оскільки судовий захист порушених прав і законних інтересів охоплює не тільки прийняття самого судового акту, фактично, спору, а і його реальне виконання. Невиконані судові акти завдають шкоди правам і законним інтересам осіб, які звернулися за їх судовим захистом до арбітражного суду, і саме при реальному виконанні судових рішень реалізовується зміст права на судовий захист.

Як і судові рішення винесені на території України, так і арбітражні рішення, незалежно від того, в якій країні вони були винесені, є обов'язковими для сторін і підлягають виконанню. Проте, здебільшого, сторона, що прогнала відмовляється від добровільного виконання суду, тим самим, змушуючи використовувати заходи примусового характеру, і відкривати виконавче провадження.

Дослідження проблематики примусового виконання рішень судів, зокрема, процесуальних норм права, які застосовуються під час реалізації процедури виконання судових рішень, обумовлена, перш за все, досягнутим рівнем обсягу та завантаженості даного правового інституту. Відповідно, детальне опрацювання

цієї групи норм права для України та українського соціально-правового поля є як ніколи актуальним.

Ефективний захист прав громадян, а також прав здійснюваних іншими юрисдикційними органами багато в чому залежить від реального забезпечення виконання рішень судів та постанов інших органів. Державна виконавча служба на ряду з приватними виконавцями є уповноваженими органами, що здійснюють примусове виконання судового рішення. Служба та приватні виконавці забезпечують правильне й своєчасне виконання судових актів, актів інших органів і посадових осіб, а також у випадках, передбачених законодавством України, - виконання інших документів з метою захисту порушених прав, свобод, законних інтересів громадян. Іноді виконавче провадження для стягувача є єдиним можливим способом отримати від боржника те, що йому належить на законних підставах.

Згідно статистики велика частина проваджень була завершена з порушенням процесуальних строків. Крім цього, чимало виконавчих проваджень, які повертаються стягувачам з тих чи інших підстав.

Таким чином, можна спостерігати сценарій, коли майже половина виконавчих проваджень залишається невиконана або повернута стягувачу. Відповідно можна говорити про наявність певних проблем в реалізації виконавчими органами своїх основних функцій та завдань. У зв'язку з цим, актуалізуються питання правового регулювання виконавчого провадження та ефективності його практичної реалізації. У першу чергу, ми говоримо про завершальну стадію, оскільки саме на цьому етапі приймаються остаточні рішення, що стосуються прав та інтересів сторін.

Враховуючи неоднозначні результати роботи інституту примусового виконання судових рішень та достатньо негативну оцінку суспільством щодо судової системи України та державної політики у сфері примусового виконання судових рішень, є доцільним більш ретельно розкрити сутність такого правового інституту, визначити характерні для нього риси та особливості.

Вищесказане обумовлює необхідність комплексного та всебічного дослідження такої складної проблематики як регулювання конфліктів у системі примусового виконання судових рішень. Усе це обумовлює *актуальність* нашого дослідження.

Об'єктом дослідження у кваліфікаційній роботі є суспільні відносини, що виникають в процесі та через регулювання примусового виконання судових рішень, а також – державна політика, яка спрямована на регулювання процедури примусового виконання судових рішень.

Предмет дослідження – правові норми актів держави та особливості соціально-політичного дискурсу у сфері регулювання процедури примусового виконання судових рішень в Україні.

Метою нашого дослідження є:

- по-перше, розкриття сутності інституту примусового виконання судових рішень в сучасній правовій системі України;
- по-друге, аналіз державної політики щодо даного правового інституту, комплексне вивчення й аналіз наявних проблем та можливих напрямків вдосконалення державної політики у сфері виконання судових рішень, між іншим, шляхом аналізу можливості застосування міжнародного досвіду реформ інституту примусового виконання судових рішень.

Досягнення зазначеної мети послідовно передбачає вирішення таких *завдань*:

- 1) з'ясувати сутність та правову природу процедури примусового виконання, описати її особливості з юридичної точки зору, виявити відповідні закономірності;
- 2) розкрити зміст державної політики у сфері регулюванні системи примусового виконання судових рішень;
- 3) дослідити та проаналізувати проблеми системи примусового виконання судових рішень, а також визначити шляхи їх вирішення;
- 4) охарактеризувати теоретичне підґрунтя щодо існування, особливостей та проблем даного інституту;

5) розглянути загальні риси ведення державної політики, що ведеться з метою регулювання системи;

б) виокремити слабкі місця такої політики та шляхи задля їх покращення.

Поставлені завдання вирішуються за допомогою застосування загальних і спеціальних *методів наукового дослідження*, таких як: абстрагування, діалектичний, формально-логічний, юридично-історичний, системно-правовий, елементарно-теоретичний і структурний методи.

Наукова новизна кваліфікаційної роботи полягає у тому, що у роботі окреслюються основні актуальні проблемні моменти у реалізації державної політики у сфері організації примусового виконання рішень судів; дослідження доводить важливість трансформації українського законодавства.

Апробація результатів дослідження міститься у Віснику студентського наукового товариства «Ватра» Вінницького торговельно-економічного інституту КНТЕУ, у збірнику наукових праць X Всеукраїнської студентської науково-практичної конференції «Актуальні проблеми ефективного соціально-економічного розвитку України: пошук молодих» на тему: «Реалізація державної політики у сфері організації примусового виконання рішень судів (м. Вінниця, 21 квітня 2021 р.), а також у збірнику матеріалів VIII Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції «Менеджмент XXI століття: сучасні моделі, стратегії, технології» на тему: «Реформування системи примусового виконання рішень судів на сучасному етапі» (м. Вінниця, 8 жовтня 2021 р.).

Зміст і структура роботи визначаються метою і завданнями дослідження, необхідністю послідовного викладу матеріалу. Відтак, кваліфікаційна робота складається зі вступу, 3 розділів, 4 підрозділів, висновків, списку використаних джерел.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНЕ ПІДРУНТЯ РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ У СИСТЕМІ ПРИМУСОВОГО ВИКОНАННЯ СУДОВИХ РІШЕНЬ

Історичний розвиток інституту виконавчого провадження безпосередньо пов'язаний з правовими нормами, які існували в той чи інший період розвитку громадянського суспільства. За ранніми літературними джерелами в Стародавній Русі виконанням займалися мечники, пристави та подвойські.

У XVIII столітті єдиним органом примусового виконання судових рішень стала загальна поліція. Проте, згодом, було прийнято рішення про створення особливого кола осіб, що займаються виконанням, - судових приставів. Судові пристави функціонували при касаційних департаментах Урядового Сенату, при судових палатах і при окружних судах для виконання дій, покладених на них статутами кримінального та цивільного судочинства.

До компетенції судових приставів належали наступні повноваження: виконання судових рішень і ухвал, доставлення сторонам повісток і паперів у справах, виконання інших доручень судів, у тому числі, виконання розпоряджень голови в судовому засіданні [37].

Стягувач, який бажав виконати рішення, повинен був звернутися до суду, що ухвалив рішення, з усним або письмовим проханням про видачу йому виконавчого листа. Отримавши виконавчий лист, він звертався з усним або письмовим проханням до голови відповідного суду про призначення судового пристава. Призначався судовий пристав приступав до виконання рішення негайно після отримання виконавчого листа, який видавався йому або ж позивачеві для передачі відповідному приставу. Судовий пристав був зобов'язаний повідомляти голову суду про всі обрані способи виконання рішення, а також про його відстрочку [21].

Судові виконавці виконували рішення судів і судові накази у цивільних справах. За виконання судових рішень та інших актів виконавці стягували збори за встановленими таксами.

Сам порядок виконання пізніше регламентувався в ЦПК УРСР 1964 року, Інструкції Міністерства юстиції СРСР про порядок виконання судових рішень від 24 квітня 1973 року про виконавче провадження від 15 листопада 1985 року. У цей період складається система виконавчого провадження СРСР і України, яка діяла практично до середини 90-х років ХХ століття.

Після прийняття в 1999 році Закону «Про виконавче провадження» почалися реформи системи примусового виконання з метою надання їй сучасного вигляду, який відповідав би сучасним соціально-економічним реаліям. Пізніше цей закон у 2016 році змінив новий закон з аналогічною назвою – Закон «Про виконавче провадження» [44].

Відповідно до ст. 6 Конституції України державна влада здійснюється на основі поділу влади на законодавчу, виконавчу і судову. Виконавче провадження організаційно виведено зі сфери судової влади та передано у відання органів виконавчої влади [18].

Відтак, завдання судів полягає у вирішенні правового конфлікту та винесенні судового акту, а також контролі за процесом виконавчого провадження при подачі скарг одним з його учасників. Тим самим з судів зняті безпосередні обов'язки з організаційного забезпечення виконання прийнятих ними судових актів та інших виконавчих документів [43].

Цим і пояснюється реформа виконавчого провадження у 2016 році, зміна його організаційних і змістовних характеристик, які повинні в комплексі з іншими заходами поліпшити ситуацію, що існує у даній сфері.

Отже, виконавче провадження є системою правових норм, що регулюють юридичну діяльність з примусового здійснення виконавчих документів.

У виконавчому провадженні примусово реалізуються не тільки судові акти, а й акти цілого ряду інших органів цивільної юрисдикції: третейських судів, включаючи міжнародні комерційні арбітражі, нотаріусів тощо. Тим самим

пояснюються функції виконавчого провадження в правовій системі України, яке виконує роль регулятора примусового виконання щодо актів, що стосуються сфери цивільного обороту [43].

Виконавче провадження в основному має публічно-правовий характер, регулювання поведінки його учасників здійснюється переважно шляхом приписів. Дозвільні початки у виконавчому провадженні вкрай малі і характерні в невеликих межах для боржника (наприклад, право боржника вказати на ті види майна або предмети, на які слід звернути стягнення в першу чергу) і більшою мірою - для стягувача, який самостійно вирішує питання про звернення виконавчого документа до стягнення, відмову від виконання тощо.

Правовідносини у виконавчому провадженні виникають у зв'язку з невиконанням боржником своїх обов'язків, зазначених у рішенні суду або іншого юрисдикційного органу, в добровільному порядку, тоді держава фактично санкціонує, дозволяє застосовувати при примусовому виконанні рішення заходи примусового виконання, чітко передбачені законодавством про виконавче провадження.

Тут мається на увазі те, що, з одного боку, держава чітко визначила процедуру примусового виконання рішень і, таким чином, санкціонувала потенційну можливість примусу в чітких рамках виконавчого провадження. З іншого боку, стягувач, подаючи встановлені законом документи в ДВС, тільки ініціює санкціоновану державою процедуру примусового стягнення по конкретному боржнику, як наслідок невиконання останнім своїх обов'язків у добровільному порядку.

Дослідження різних наукових і нормативних визначень виконавчого провадження дозволило розвинути положення про використання терміну «виконавче провадження» в трьох значеннях і сформулювати його як:

- об'єктивне виконавче право, що об'єднує в собі правові норми, що регулюють організаційно-правові основи примусового виконання рішень та механізм реалізації примусових заходів;

- комплексна виконавча процесуальна діяльність державної виконавчої служби щодо реалізації об'єктивного виконавчого права;

- виконавче провадження як комплекс процесуальних документів, в яких формально відображуються проведені виконавчі дії і які є документаційним супроводом примусового виконання рішень.

При порушенні будь-яких конституційних прав чи власних інтересів громадяни країни звертаються до суду, інших державних правозахисних органів, розраховуючи на те, що держава захистить їх від неправомірних дій і допоможе поновити порушені права та законні інтереси.

Крім суду існує безліч інших, у тому числі, і правоохоронних, державних органів, покликаних і повноважних приймати рішення щодо захисту прав людини і громадянина, а також юридичних осіб. Хоча захист прав, свобод та інтересів не закінчується прийняттям рішення [40].

Серед основних завдань виконавчого провадження слід виділити: своєчасне, всебічне, повне і об'єктивне з'ясування обставин кожної справи; вирішення відповідно до закону; забезпечення виконання винесеної постанови, а також виявлення причин і умов, що сприяють вчиненню адміністративних правопорушень, запобігання правопорушенням, зміцнення законності [37].

До основних завдань ДВС України належить:

- забезпечення встановленого порядку діяльності Конституційного Суду України, Верховного Суду, судів загальної юрисдикції та арбітражних судів;

- організація примусового виконання судових актів судів загальної юрисдикції та арбітражних судів, а також актів інших органів, передбачених законодавством України про виконавче провадження;

- виконання законодавства про кримінальне судочинство у справах, віднесених кримінально-процесуальним законодавством України до підзвітності ДВС;

- управління територіальними органами ДВС України.

Принципи визначають основні риси, сутнісні характеристики, зміст і призначення всієї сфери виконання судових і юрисдикційних рішень.

Спільними принципами є: верховенство права, законність, гласність, поєднання інтересів особистості та суспільства, науковість. До принципів адміністративного процесу, які характеризують виконавче провадження, відносяться: публічність, рівність учасників процесу перед законом і право на захисника і правову допомогу.

До спеціальних принципів виконавчого провадження відносять: обов'язковість; своєчасність; повнота виконання і неупередженість; пріоритетність звернення стягнення на майно боржників; одноосібність прийняття рішення в конкретному виконавчому провадженні; доступність і гарантованість захисту прав стягувача і боржника [46].

Відносини, які виникають між виконавцями та іншими учасниками виконавчого провадження - це публічно-правові відносини, оскільки ДВС є органом публічної влади. Всі ці відносини регулюють процесуальні норми законодавства про виконавче провадження, мають всі ознаки адміністративних процесуальних норм. Так, при отриманні заяви стягувача та виконавчого документа виконавець аналізує зміст виконавчого документа, перевіряє його на відповідність законодавству. Інформація за результатами вивчення змісту виконавчого документа утворює основу управлінського рішення виконавця [47].

Всіх суб'єктів правовідносин по виконавчому провадженню можна класифікувати у такий спосіб:

1) Органи примусового виконання, включаючи ДВС з територіальними органами, які здійснюють керівництво виконавчим провадженням. Основним завданням даних органів є примусове виконання актів суду загальної юрисдикції та арбітражного суду, так само як і актів інших органів (наприклад, нотаріату або третейського суду) на підставі використання заходів примусового виконання та інших заходів, що ґрунтуються на відповідних виконавчих документах.

2) Суд загальної юрисдикції або арбітражний суд, який здійснює контроль за діяльністю органів примусової дії (у тому числі, арбітражним судом виконуються наступні функції: видачі виконавчого листа; відновлення пропущеного строку для пред'явлення виконавчого листа до виконання; видача дубліката виконавчого

листа; оголошення відстрочки або розстрочки виконання судового акту; корекція способу і порядку його виконання; поворот виконання судового акту; зупинення виконавчого провадження; поновлення виконавчого провадження; відкладення виконавчих дій; оскарження постанов посадових осіб служби виконавців, їх дій (бездіяльності).

3) Особи, які беруть участь у виконавчому провадженні, включаючи боржника і стягувача, а також їх представників (стягувач на підставі закону - громадянин або організація, на користь або в інтересах яких видається виконавчий документ; боржник - громадянин або організація, які зобов'язані здійснити деякі дії за виконавчим документом, в тому числі здійснити передачу грошових коштів та іншого майна, виконати інші обов'язки).

4) Особи, які безпосередньо виконують вимоги виконавчого документа, у тому числі, банки та інші кредитні організації, посадові особи та громадяни.

5) Особи, які сприяють виконанню положень виконавчого документа: перекладач, поняті, фахівець, особа, якій виконавцем передано під охорону або на зберігання арештоване майно та інші.

6) Треті особи виконавчого провадження: колишнє подружжя, власники житлового приміщення, близькі родичі, орендодавці тощо [7].

Розглядаючи виконавче провадження як процесуальну діяльність державних виконавців, ми зробили висновок, що у цьому сенсі виконавче провадження можна ототожнювати з терміном «примусове виконання рішень» або «виконавчий процес». Це врегульована законодавством самостійна управлінська юридична діяльність спеціально уповноважених органів державної виконавчої влади та їх посадових осіб, спрямована на фактичну реалізацію визначених законом виконавчих документів, що підлягають примусовому виконанню і здійснюються в формі державного адміністративного примусу.

Виконавчі правовідносини виникають у зв'язку з невиконанням боржником своїх обов'язків в добровільному порядку, тоді держава фактично санкціонує, дозволяє застосовувати при примусовому виконанні рішення заходи примусового виконання, чітко передбачені законодавством про виконавче провадження.

Стадії виконавчого провадження - це сукупність послідовних процесуальних дій учасників виконавчого провадження для виконання вимог виконавчого документа. Стадії виконавчого провадження мають відносну логічну відособленість, свої цілі та внутрішній взаємозв'язок. Виходячи з цього, можна виділити наступні стадії виконавчого провадження:

- 1) стадія порушення виконавчого провадження;
- 2) стадія підготовки до виконання;
- 3) стадія примусового виконання;
- 4) стадія завершення виконавчого провадження.

Початковою стадією виконавчого провадження є стадія його порушення, в процесі реалізації якої здійснюється видача виконавчого документа відповідним юрисдикційним органом, його виніс і пред'явлення його до відповідного підрозділу ДВС. На підставі пред'явленого документа судовий пристав-виконавець виносить постанову про порушення виконавчого провадження [35].

У тому випадку, коли у встановлений виконавцем строк для добровільного виконання боржником переліку вимог, які містяться у виконавчому документі було виконано, виконавець закриває виконавче провадження у зв'язку з фактичним виконанням вимог, що містяться у цьому документі [6].

Наступною, другою, стадією виконавчого провадження є підготовка до проведення виконавчих дій. Основне завдання даної стадії полягає в забезпеченні всіх необхідних умов для правильного і своєчасного здійснення заходів примусового виконання.

Перш за все, боржникові роз'яснюється порядок добровільного виконання винесених щодо нього у виконавчому документі приписів, тобто пояснюється перелік прав і обов'язків боржника, встановлюється термін для добровільного виконання, а також даються офіційні роз'яснення про можливе застосування заходів санкцій у разі невиконання. На цій стадії також вживаються заходи, що стосуються встановлення місцеперебування безпосередньо як самого боржника, так і наявного у нього майна, за рахунок якого можливо здійснити стягнення за

виконавчим документом. Також можуть бути вжиті й інші дії, для забезпечення ефективного виконання, зокрема, накладення арешту на майно боржника.

На третій стадії відбувається безпосереднє здійснення примусових заходів виконавчого провадження.

Завершення виконавчого провадження є четвертою, кінцевою стадією. Дану стадію потрібно розглядати як закінчення всіх виконавчих дій при досягненні виконавчим провадженням своєї мети або неможливості продовження виконавчих дій з підстав, передбачених законом.

«Припинення» і «закінчення», як самостійні форми завершення виконавчого провадження, слід між собою розмежовувати, оскільки вони несуть у собі різне смислове навантаження, різний порядок реалізації і, відповідно, різні наслідки.

Зокрема, «припинення» означає повне і безумовне припинення всіх виконавчих дій у конкретному провадженні без можливості його подальшого відновлення (крім виняткових випадків). Основна мета виконавчого провадження в такому випадку залишається незавершеною, а положення виконавчого документа - невиконаними.

«Закінчення» також є формою завершення виконавчого провадження, яка обумовлена виконанням приписів виконавчого документа, і відрізняється вона тим, що, по-перше, це виняткова прерогатива виконавця, і, по-друге, допускається закінчення лише у випадках, передбачених законодавством [7].

Незважаючи на те, що «припинення» та «закінчення» по відношенню один до одного є автономними формами завершення виконавчого провадження, чинне законодавство не зовсім чітко відмежовує дані інститути, обмежуючись, по суті, тільки перерахуванням підстав, за якими вони можуть бути зроблені.

Припинення виконавчого провадження може бути здійснене як судом, так і виконавцем, з відповідними встановленими підставами для кожного з них, а закінчення можливо тільки за ініціативою виконавця.

Сторони звертаються в суд за вирішенням спору і, як наслідок, винесенням законного та обґрунтованого судового рішення. Безумовно, в процесі розгляду

справи сторони, реалізуючи надані їм законом розпорядчі права, можуть укласти мирову угоду [30].

Таким чином, під рішенням суду необхідно розуміти такий судовий акт, винесений при суворому дотриманні процесуальної форми і спрямований на захист прав і законних інтересів, яким справа вирішується по суті.

Чинне законодавство України чітко розділяє повноваження судів і повноваження державної виконавчої служби та закріплює відповідні положення про те, що суд здійснює правосуддя, а державна виконавча служба - примусове виконання рішень судів та інших органів. Суд віднесений до органів судової влади, а державна виконавча служба - до виконавчої влади [32].

З цього випливає, що державний виконавець не уповноважений здійснювати правосуддя, як і суд не може примусово виконувати виконавчі документи. Отже, виконавче провадження не може бути ні стадією цивільного процесу, ні «стадією судового провадження».

Департамент державної виконавчої служби діє в складі Міністерства юстиції України, тобто примусове виконання рішень суду та інших юрисдикційних органів здійснюється органами виконавчої влади та є функцією державного управління. Згідно зі статтею 8 Закону України «Про виконавче провадження», контроль за своєчасністю, правильністю, повнотою виконання рішень державним виконавцем здійснюють начальник органу державної виконавчої служби, якому безпосередньо підпорядкований державний виконавець, та керівник органу [9].

Водночас правозахисна функція держави виявляється не тільки при здійсненні судом правосуддя, а й у виконавчому провадженні, і складається в здійсненні у виконавчому провадженні захисту прав громадян та юридичних осіб, що є продовженням правозахисної функції суду. Дійсно, цивільний процес закінчується оголошенням судового рішення і вступом його в законну силу.

Одночасно підхід, при якому суд повністю відсторонюється від виконавчого провадження, також є невірним. Положення всіх процесуальних кодексів підтверджують, що суд, а не державний виконавець, вирішує найбільш важливі процесуальні питання, пов'язані з виконанням судових рішень - це питання

поновлення пропущеного строку пред'явлення виконавчого документа до виконання, визнання мирової угоди у виконавчому провадженні, вирішення питання щодо проникнення до житла боржника, відстрочки або розстрочки виконання, зміни способу та порядку виконання рішення [35].

Розглядаючи звернення судового рішення до виконання, неможливо виділити властивість стадій цивільного процесу процесуальну мету, специфічний зміст, коло суб'єктів процесуальної діяльності. Більш того, не можна порівнювати значення і процесуальний зміст, наприклад, стадії судового розгляду цивільної справи й звернення судового рішення до виконання, яке, по суті, є технічним, незаперечним до дії суду, оскільки відмова у видачі судом виконавчого листа ЦПК не передбачено.

Останнім часом чинне законодавство досить суперечливо підходить до регулювання різних питань, так чи інакше пов'язаних з виконавчим провадженням. Сумніви виникли після опублікування нового ЦПК, в якому несподівано виявився розділ «Судовий контроль за виконанням судових рішень», який регулює оскарження рішень, дій або бездіяльності державних виконавців при виконанні виконавчих документів, виданих місцевими судами. При цьому місцевий суд з незрозумілих причин вирішує процесуальні питання, пов'язані з виконанням не тільки судових рішень, а й рішень інших органів (посадових осіб) [17].

Хоча й надалі законодавство про виконавче провадження визнають складовою цивільного процесуального, питання про місце виконавчого провадження у системі права завжди перебували у центрі уваги юридичної науки [1].

При розробці проекту Касаційного адміністративного суду в його змісті був аналогічний розділ, але щодо всіх виконавчих документів, виданих і судами, і іншими органами. Проте після прийняття КАС від нього залишилася одна стаття 181 із застереженням, що звертатися до адміністративного суду можливо в тому випадку, якщо законом не встановлено інший порядок судового оскарження рішень, дій або бездіяльності державного виконавця чи іншої посадової особи державної виконавчої служби. З чого випливає висновок про оскарження до

адміністративного суду дій державного виконавця при виконанні рішень адміністративних судів.

Щодо суті судового рішення в процесуальній науці висловлювалися різні точки зору. Спочатку дискусія була спрямована на з'ясування того, чи є судове рішення за своєю суттю наказом, адресованим сторонам, або підтвердженням наявності (відсутності) певних правовідносин між сторонами і, як наслідок, наявності (відсутності) у відповідних випадках порушеного або оскарженого права (іншими словами, суперечки зводилися до того, яке почало в судовому рішенні переважає – декларативне або імперативне) [7].

Також досить активно обговорювалася можливість існування так званих перетворювальних рішень. Поступово ця дискусія зійшла нанівець, оскільки більшість авторів зійшлися на тому, що «наявність в судовому рішенні двох моментів - декларативного та імперативного - необхідний наслідок особливостей судового рішення як акту правосуддя». В тій чи іншій формі з даною тезою нині погоджується більшість вчених. Деякі автори пов'язують наявність і декларативного, і імперативного моментів в судовому рішенні з тим, що останнє є актом захисту права. На їхню думку, саме поняття «захист прав» складається з двох моментів - встановлення (визнання) наявності тих прав, за захистом яких позивач звернувся до суду, і сприяння здійсненню встановлених прав [3].

Однак наявність декларативного й імперативного методів, впливає з особливостей судового рішення не просто як акту правосуддя, а як особливого правозастосовного акту, оскільки правосуддя - це особливий випадок правозастосування. Правозастосовна діяльність - це завжди вирішення юридичних справ і питань, тобто в якій би формі не здійснювалася, вона завжди характеризується встановленням певних обставин і створенням індивідуальних приписів.

Втім, сутність судового рішення не може зводитися лише до наявності в ньому декларативного та імперативного моментів. Це пов'язано з особливим становищем судового рішення в ряді інших правозастосовних актів. Судове рішення - фінальний судовий акт, яким справа вирішується по суті. Відтак, захист

прав, свобод і законних інтересів, будучи метою винесення судового рішення, все ж не може розглядатися за сутності судового рішення поза зв'язком з деякими іншими його характеристиками.

При аналізі сутності рішення суду, безумовно, необхідно враховувати цільові установки цивільного судочинства, але також не можна забувати і про характер діяльності, здійснюваної судами, в рамках якої виноситься судове рішення, тобто власне правосуддя. Рішення як процесуальний акт має правову силу незалежно від того, правильне воно чи ні. Навіть в тому випадку, якщо рішення незаконно і необґрунтовано, воно, як і інші процесуальні акти, зберігає свою силу до його скасування або зміни [15].

У цьому випадку суд вищої інстанції визнає, що рішення не має тих властивостей, які необхідні для того, щоб воно вступило в законну силу. Якщо ж рішення вірне, то суд вищої інстанції залишає його в силі. Цим підкреслюється, що рішення вже з моменту винесення задовольняло всім вимогам, що пред'являються до нього як до акту правосуддя. Визнання рішення законним і обґрунтованим тягне за собою автоматичний вступ рішення в законну силу. Визначення касаційної інстанції про залишення рішення в силі означає визнання його законним й обґрунтованим і тому залишає його в тій силі, яка була йому притаманна як процесуального акту [43].

Суд другої інстанції не перериває правової дії рішення, не позбавляє його сили, а залишає у тому стані, в якому воно до цього знаходилося. Іноді касаційна інстанція вносить до рішення необхідні зміни. Рішення, яке не набрало законної сили, діє як процесуальний акт, постановлений судом, його сила поширюється тільки на сторони процесу. Після набуття законної сили рішення набуває такі властивості як: обов'язковість, винятковість, незаперечність, преюдиціальність і виконані. Безперечно, ступінь дії рішення до і після вступу його в законну силу буде різна [15].

Якщо не створений ефективний режим виконання судових актів, держава не виконує свої позитивні обов'язки щодо забезпечення права на суд і права власності, які вважаються фундаментальними правами в міжнародній і конституційній

правовій класифікації. Не виконуючи обов'язкові судові рішення, допускаючи невинуваті затримки, держава втручається у здійснення зазначених прав. У результаті держава може накладати на приватних осіб надмірний індивідуальний тягар, що є неприпустимим [12].

Такий підхід досить поширений серед деяких українських чиновників, які після винесення судового рішення чекають, коли з цього приводу схвально висловиться виконавча чи законодавча влада, вищі органи. Судове рішення перетворюється в рекомендацію, перестає виконувати свою найважливішу функцію в суспільстві [25].

Найбільш поширена форма цього явища - посилення в ході виконавчого провадження на фактичну відсутність грошових коштів для виконання рішення в бюджеті або на балансі того чи іншого органу (установи), на відсутність чіткого рядка в бюджеті на виконання судового рішення. При цьому часто доводиться стикатися з тим, що немає ніякої ясності щодо того, коли грошові кошти або майно будуть знайдені для виконання судового рішення.

Виконавчі документи, на підставі яких відкривається виконавче провадження, мають «термін дії» тобто юридичною мовою «строк пред'явлення до виконання» після закінчення якого, припиняється їх юридична сила і як наслідок неможливість в примусовому порядку виконати рішення суду.

Стаття 12 Закону України «Про виконавче провадження» говорить, що виконавчі документи можуть бути пред'явлені до примусового виконання протягом трьох років, крім посвідчень комісій по трудових спорах і виконавчих документів, за якими стягувачем є держава або державний орган, які можуть бути пред'явлені до примусового виконання протягом трьох місяців [9].

Трирічний термін встановлений редакцією Закону починаючи з 17 лютого 2017 року, до цього був термін встановлений протягом одного року.

Терміни встановлюються для виконання рішення з наступного дня після набрання ним законної сили або закінчення строку, встановленого у разі відстрочки чи розстрочки виконання рішення, а якщо рішення підлягає негайному виконанню - з наступного дня після його прийняття.

Виконавчий документ про стягнення періодичних платежів у справах про стягнення аліментів, відшкодування шкоди, заподіяної внаслідок каліцтва чи іншого ушкодження здоров'я, втратою годувальника тощо може бути пред'явлена до виконання протягом усього періоду, на який присуджені платежі.

Згідно зі статтею 25 Закону, виконавчі дії проводяться державним виконавцем за місцем проживання, перебування, роботи боржника або де знаходиться майно боржника майна. Право вибору місця відкриття виконавчого провадження між декількома органами державної виконавчої служби можуть вчиняти виконавчі дії з виконання рішення на території, на яку поширюються їх функції, належить стягувачу.

Приватний виконавець приймає до виконання виконавчі документи за місцем проживання, перебування боржника - фізичної особи, за місцем знаходження боржника - юридичної особи або за місцем знаходження майна боржника.

Подати документи може як сторона виконавчого провадження, так і його представник. Представництво у провадженні розглянуто в статтях 16, 17 Закону.

Відповідно до частини 2 статті 5 Закону, приватний виконавець відкриває виконавче провадження і здійснює примусове виконання всіх виконавчих документів, крім:

- рішень про відібрання і передання дитини, встановлення побачення з нею або усунення перешкод в побаченні з дитиною;
- рішень, за якими боржником є держава, державні органи, Національний банк України, органи місцевого самоврядування, їх посадові особи, державні та комунальні підприємства, установи, організації, юридичні особи, частка держави в статутному капіталі яких перевищує 25 відсотків, та/або які фінансуються виключно за кошти державного або місцевого бюджету;
- рішень, за якими боржником є юридична особа, примусова реалізація майна якого заборонена відповідно до закону;
- рішень, за якими стягувачами є держава, державні органи;
- рішень адміністративних судів та рішень Європейського суду з прав людини;

- рішень про виселення і вселення фізичних осіб;
- рішень про конфіскацію майна;
- рішень, які передбачають вчинення дій щодо майна державної або комунальної власності;
- рішень, за якими боржниками є діти або фізичні особи, визнані недієздатними або цивільна дієздатність яких обмежена;
- рішень, виконання яких віднесено цим Законом безпосередньо до повноважень інших органів, які не є органами примусового виконання;
- інших випадків, передбачених цим Законом та Законом України «Про органи і осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень та рішень інших органів» [9].

Після подачі заяви про відкриття виконавчого провадження та його фактичного відкриття, державним/приватним виконавцем, приймається відповідна постанова, яка вручається або надсилається рекомендованим поштовим листом сторонам (ст. 28 Закону). Боржник вважається повідомленим про початок примусового виконання рішень, якщо йому направлено постанову про відкриття виконавчого провадження за адресою, вказаною у виконавчому документі [9].

Стаття 33 Закону вказує, що при наявності обставин, що ускладнюють виконання рішення або робить його неможливим (хвороба сторони виконавчого провадження, відрядження сторони виконавчого провадження, стихійне лихо тощо).

При наявності обставин, що ускладнюють виконання судового рішення або роблять його неможливим, сторони, а також виконавець за заявою сторін або державний виконавець за власною ініціативою у випадку, передбаченому Законом України «Про гарантії держави щодо виконання судових рішень», має право звернутися до суду, який розглядав справу в якості суду першої інстанції, з заявою про встановлення або зміну способу і порядку виконання рішення. Саме ж зупинення виконавчого провадження передбачено ст. 34 Закону.

Слід зазначити, що терміни закриття виконавчого провадження в чинній редакції Закону не встановлені, тому виконавчі провадження, з різних причин,

часом тривають роками, виконавча служба не виконує рішення суду і заборгованість по виконавчому провадженні не погашається. У попередній редакції Закону термін проведення виконавчого провадження було встановлено до 6 місяців. Термін давності по виконавчому провадженню Законом також не встановлено, тому застосовується трирічна позовна давність (Глава 19 Цивільного кодексу України).

Згідно зі ст. 74 Закону, рішення, дії або бездіяльність виконавця і посадових осіб органів державної виконавчої служби щодо виконання судового рішення (суб'єкти виконавчого провадження) у рамках виконавчого провадження можуть бути оскаржені сторонами, іншими учасниками та особами до суду, який видав виконавчий документ, у порядку, передбаченому законом. Термін оскарження: протягом 10 робочих днів з дня, коли особа дізналася або повинна була дізнатися про порушення його прав, свобод чи законних інтересів.

Зупинення виконавчого провадження у зв'язку з оскарженням передбачено пунктами 2, 3 ч. 1 ст. 34 Закону, виконавець зупиняє вчинення виконавчих дій у разі: зупинки судом стягнення на підставі виконавчого документа; призупинення судом реалізації арештованого майна в разі відсутності іншого майна боржника, на яке може бути звернено стягнення.

Функціонує два державних реєстри, які знаходяться у вільному цивільному доступі у мережі Інтернет. Будь-який бажаючий може ввести відповідні дані, наприклад ПІБ боржника/стягувача, і знайти виконавче провадження або отримати інформацію про виконавчі провадження, як діючих, так і вже завершених. Ось посилання на ці реєстри:

- автоматизована система виконавчого провадження (<https://asvpweb.minjust.gov.ua/#/search-debtors>);

- єдиний реєстр боржників (<https://erb.minjust.gov.ua/#/search-debtors>).

Говорячи про боржників є важливий момент в тому, що укладення угоди щодо майна боржника знаходиться у реєстрі боржників, є підставою для визнання такого правочину недійсним (ч. 1 ст. 9 Закону). Нотаріуси відмовляють у

проведенні нотаріальних дій, якщо особа звернулася до нотаріуса внесена до реєстру боржників (п. 8-1 ч. 1 ст. 49 Закону України «Про нотаріат») [4].

Підсумовуючи вищесказане, хотілось би зазначити, що відповідальне ставлення до судового рішення належним чином, передбачає неприпустимість зайвого формального підходу до вирішення питань з боку органів виконавчої влади на етапі виконання.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ ОРГАНІЗАЦІЇ ПРИМУСОВОГО ВИКОНАННЯ РІШЕНЬ СУДІВ

2.1. Організаційна характеристика та основні засади діяльності Замостянського відділу державної виконавчої служби у місті Вінниці Центрально-Західного міжрегіонального управління Міністерства юстиції України

Замостянський відділ державної виконавчої служби у місті Вінниці Центрально-Західного міжрегіонального управління Міністерства юстиції України є територіальним органом державної виконавчої служби, який входить до системи органів Міністерства юстиції України, підпорядковується Департаменту державної виконавчої служби Міністерства юстиції України та є підзвітним і підконтрольним Департаменту державної виконавчої служби Міністерства юстиції України.

Управління у своїй діяльності керується Конституцією та законами України, актами та дорученнями Президента України, актами Кабінету Міністрів України, дорученнями Прем'єр-міністра України, наказами Міністерства юстиції України, дорученнями Міністра юстиції України, його заступників, директора Департаменту, наказами міжрегіонального управління юстиції, а також цим Положенням.

Основними завданнями Управління є:

- реалізація державної політики у сфері організації примусового виконання рішень судів та інших органів (посадових осіб);
- підготовка пропозицій щодо формування та реалізації державної політики у сфері виконання рішень;
- організація, контроль та здійснення примусового виконання рішень у випадках, передбачених законом.

Організаційну структуру Центрально-західного Міжрегіонального управління міністерства юстиції (м. Хмельницький) зображено на рисунку 2.1.

Рисунок 2.1 - Організаційна структура Центрально-західного Міжрегіонального управління міністерства юстиції (м. Хмельницький)

Управління, відповідно до покладених на нього завдань:

- організовує, контролює здійснення примусового виконання рішень у випадках, передбачених законом, відповідним відділом примусового виконання рішень та відділом державної виконавчої служби міжрегіональних управлінь Міністерства юстиції України;
- забезпечує доступ державних виконавців до баз даних і реєстрів, у тому числі електронних, що містять інформацію про боржників, їхнє майно, в тому числі кошти;
- організовує інформаційне забезпечення виконавчого провадження, зокрема, електронного документообігу, забезпечує ведення автоматизованої системи виконавчого провадження та забезпечує здійснення контролю за внесенням державними виконавцями відомостей про вчинені виконавчі дії;
- здійснює державний нагляд та контроль за додержанням законодавства про виконавче провадження, правильністю, своєчасністю та повнотою вчинення виконавчих дій державними виконавцями;
- аналізує результати діяльності з питань примусового виконання рішень відповідного відділу примусового виконання рішень, Відділу, розробляє заходи щодо підвищення ефективності їх функціонування;
- забезпечує ведення обліково-статистичної звітності відділом примусового виконання рішень та Відділом, контролює її ведення, узагальнює та аналізує стан виконання рішень державними виконавцями;
- за дорученням Департаменту представляє інтереси Департаменту під час розгляду справ у судах загальної юрисдикції, готує матеріали до розгляду цих справ;
- за дорученням Департаменту проводить перевірки діяльності приватних виконавців, погоджує питання щодо виплати винагороди державним виконавцям;
- розглядає звернення громадян та юридичних осіб з питань, пов'язаних із виконанням рішень, аналізує стан цієї роботи, виявляє та усуває причини, що призводять до подання громадянами скарг;
- розглядає запити на отримання публічної інформації;

- організовує освітньо-роз'яснювальну роботу, в тому числі в засобах масової інформації, з питань, що стосуються виконання покладених на Управління завдань;

- узагальнює практику застосування законодавства з питань, що належать до його компетенції, готує та вносить пропозиції щодо його вдосконалення директору Департаменту, начальнику міжрегіонального управління юстиції;

- здійснює аналітичне, інформаційне, методичне та організаційне забезпечення виконання рішень;

- здійснює інші повноваження на основі та на виконання Конституції та законів України, актів Президента України і Кабінету Міністрів України, наказів Міністерства юстиції України, міжрегіонального управління юстиції.

Управління з метою організації своєї діяльності:

- бере участь в організації роботи з підвищення кваліфікації кадрів Управління та підготовки звітів з кадрових питань;

- здійснює контроль та координує діяльність Відділу;

- вносить начальнику відповідного міжрегіонального управління юстиції подання, погоджене з директором Департаменту, щодо нагородження державними нагородами та заохочення працівників Управління, Відділу;

- вносить начальнику відповідного міжрегіонального управління юстиції пропозиції щодо організаційного та матеріально-технічного забезпечення діяльності Управління, Відділу;

- бере участь у межах своєї компетенції у забезпеченні дотримання державної таємниці в Управлінні, Відділі;

- забезпечує в межах повноважень проведення заходів щодо запобігання корупції;

- організовує роботу з укомплектування, зберігання, обліку та використання архівних документів;

- забезпечує організацію роботи щодо реалізації Порядку погашення заборгованості за рішеннями суду, виконання яких гарантується державою, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 03 вересня 2014 року № 440.

Структуру Управління забезпечення примусового виконання рішень у Вінницькій області Центрально-західного Міжрегіонального управління міністерства юстиції (м. Хмельницький) зображено на рисунку 2.2.

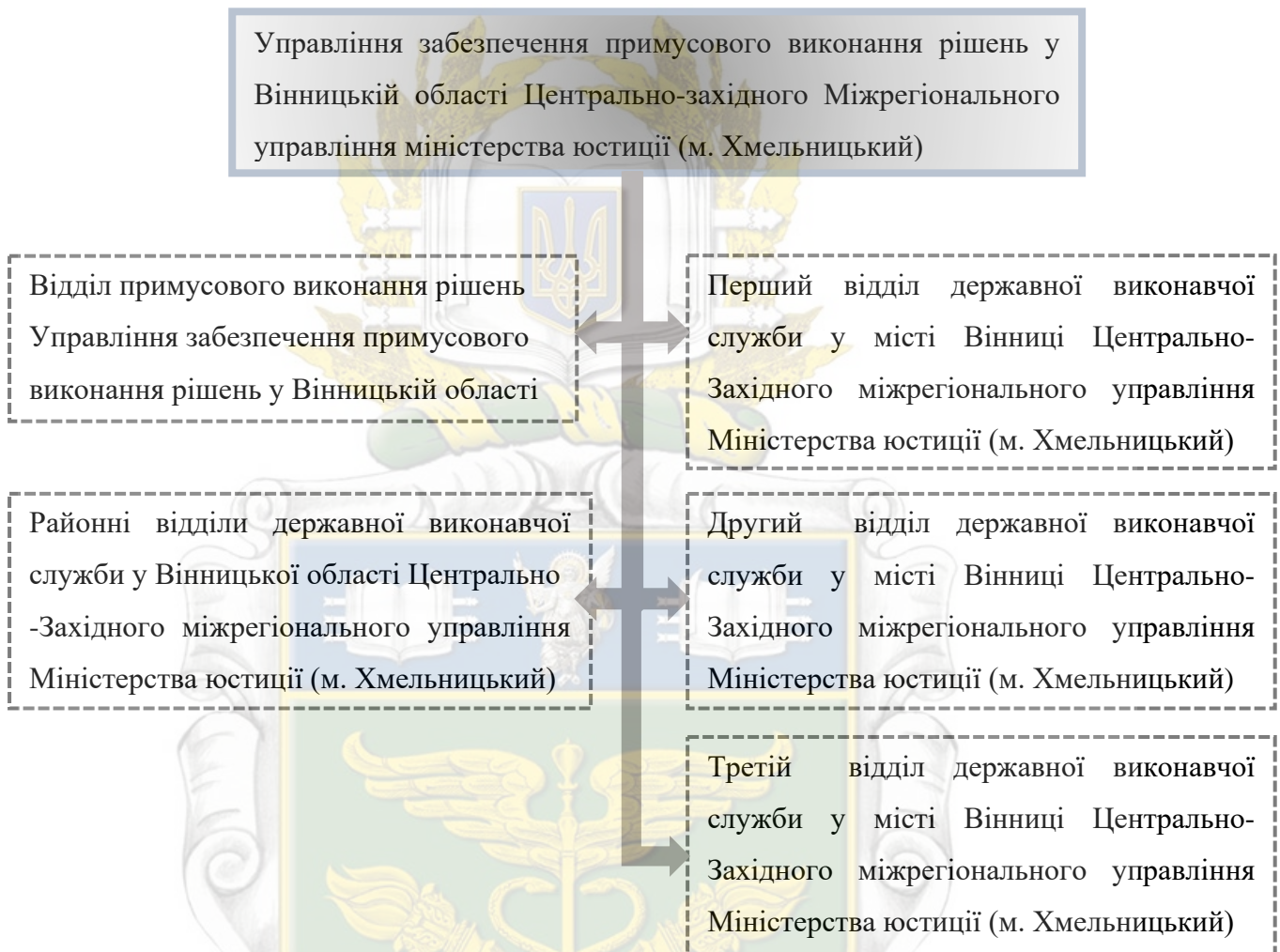

Рисунок 2.2 - Структура Управління забезпечення примусового виконання рішень у Вінницькій області Центрально-західного Міжрегіонального управління міністерства юстиції (м. Хмельницький)

Крім того, відділ керується Інструкцією з організації примусового виконання рішень, яка у свою чергу, визначає окремі питання організації виконання судових рішень і рішень інших органів (посадових осіб), що відповідно до Закону підлягають примусовому виконанню. У даній Інструкції визначено перелік органів державної виконавчої служби, учасників виконавчого провадження, права та

обов'язки сторін та інших учасників (стаття 19), загальні умови та порядок здійснення виконавчого провадження.

Згідно зі статтею 2 Закону України «Про державну виконавчу службу» правову основу діяльності державної виконавчої служби становлять Конституція України, цей Закон, інші закони та нормативно-правові акти, що прийняті на їх виконання.

У статті 19 Конституції України зазначено, що правовий порядок в Україні ґрунтується на засадах, відповідно до яких ніхто не може бути примушений робити те, що не передбачено законодавством, органи державної влади та органи місцевого самоврядування, їх посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України.

Згідно зі ст. 2 встановлено коло нормативно-правових актів, які становлять правову основу діяльності ДВС. Виходячи із юридичної сили правових норм в ієрархії нормативно-правових актів, ключове місце займає Конституція України, яка встановлює загальні засади функціонування органів державної влади та їх взаємовідносин з громадянами та іншими особами і служить основою для інших законів, що становлять правову основу діяльності ДВС.

Наступними за юридичною силою нормативно-правовими актами після Конституції України є закони. Правову основу діяльності ДВС складає також досить велика кількість законів, серед яких головне місце посідають закони «Про державну виконавчу службу» та «Про виконавче провадження», а також закон України «Про гарантії держави щодо виконання судових рішень».

Закон «Про державну виконавчу службу» визначає основи організації та діяльності державної виконавчої служби, її завдання, правовий статус працівників органів державної виконавчої служби та їх соціальний захист. Закон України «Про виконавче провадження» визначає умови і порядок виконання рішень судів та інших органів (посадових осіб), що відповідно до закону підлягають примусовому виконанню у разі невиконання їх у добровільному порядку. У статті 5 цього Закону, йдеться про те, що «примусове виконання рішень покладається на органи державної виконавчої служби (державних виконавців) та у передбачених цим

Законом випадках на приватних виконавців, правовий статус та організація діяльності яких встановлюються Законом України «Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів». Закон України «Про гарантії держави щодо виконання судових рішень» встановлює гарантії держави щодо виконання судових рішень та виконавчих документів, визначених Законом України «Про виконавче провадження», та визначає особливості щодо надання державою гарантій щодо виконання рішень суду про стягнення коштів з державного органу, відповідальність та відшкодування збитків, завданих державному бюджету.

Відповідно до «Кодексу України про адміністративні правопорушення» стаття 308 (Примусове виконання постанови про стягнення штрафу) у разі несплати правопорушником штрафу у строк, установлений частиною першою статті 307 цього Кодексу, постановою про накладення штрафу надсилається для примусового виконання до органу ДВС за місцем проживання порушника, роботи або за місцезнаходженням його майна в порядку, встановленому законом.

Отже, завдання державної виконавчої служби базується на своєчасному, повному і неупередженому виконанні рішень судів, згідно норм чинного законодавства та інших підзаконних нормативно-правових актів, що регулюють діяльність у сфері примусового виконання рішень судів, а також для ефективного вирішення завдань та обов'язків професійної діяльності, які покладені на державну виконавчу службу.

2.2. Аналіз основних показників діяльності Замостянського відділу державної виконавчої служби у місті Вінниці Центрально-Західного міжрегіонального управління Міністерства юстиції України

Оцінку роботи державних виконавців можна почути, як від пересічних громадян, так із вуст найвищих посадових осіб держави та правоохоронних органів. Безперечно така, так би мовити, «популярність» є з одного боку ознакою того, що виконувана в суспільстві функція є актуальною на сьогодні. Адже в демократичному суспільстві засобом вирішення розбіжностей у будь-якій сфері є звернення з позовом до суду, а виконавча служба є інструментом через який здійснюється реалізація прийнятого судом рішення. Однак для справедливості слід зазначити, що оцінки, якими «нагороджують» цей орган, не завжди є позитивними й дуже часто в засобах масової інформації зустрічаємо критичні погляди на діяльність державної виконавчої служби. Щоб бути об'єктивним, спробуємо розібратись у причинах цього, користуючись мовою цифр та фактів.

Як свідчить статистика, щороку у роботі Державної виконавчої служби та приватних виконавців знаходиться великий масив проваджень. Так, в 2020 році всього на виконанні Служби перебувало 5 158 141 виконавчих проваджень. Однак, з цього числа закінчено або припинено було лише 2 765 217 (57%), з яких 1 492 617 виконавчих проваджень фактично виконано, що складає 53% від завершених (31% від проваджень, що перебували на виконанні).

Приватними виконавцями було завершено 52 431 виконавчих проваджень (17% від проваджень, що перебували на виконанні), з яких 24 083 виконавчих проваджень фактично виконано, що складає 45% від завершених (8% від проваджень, що перебували на виконанні).

Статистика завершених та фактично завершених виконавчих проваджень зображено на рисунку 2.3.

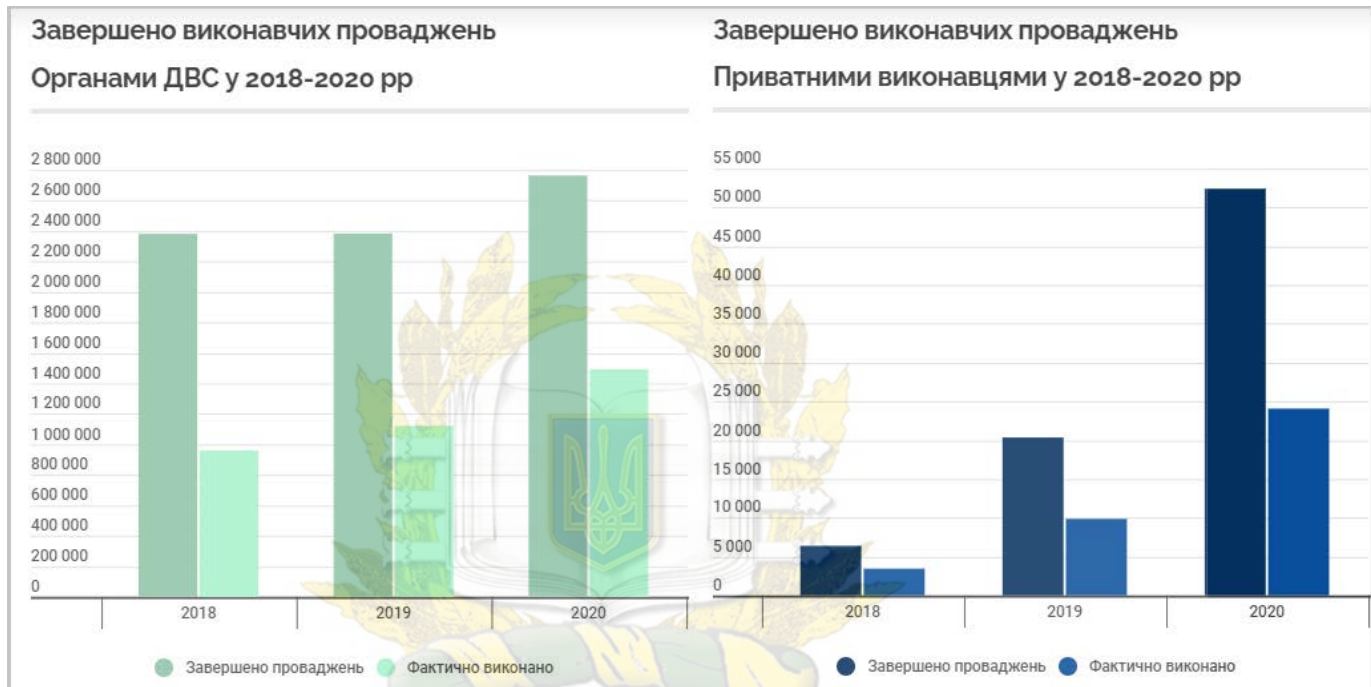

Рисунок 2.3 - Статистика завершених та фактично завершених виконавчих проваджень органами ДВС та приватними виконавцями

Відтак, основні показники роботи органів виконавчої служби, зокрема й Замостянського відділу державної виконавчої служби у місті Вінниці Центрально-Західного міжрегіонального управління Міністерства юстиції України вимірюються у конкретних цифрах.

Такими є, з-поміж іншого, суми стягнутих аліментів, стягнення коштів із недобросовісних роботодавців. Крім цього, надзвичайно важливим є потреба у зростанні такого показника як фактичне виконання судових рішень. Його зростання - це основна мета органів виконавчої служби.

Державна виконавча служба Вінниччини повідомляє: 559 з 642 виконавчих проваджень про стягнення заборгованості по заробітній платі та інших виплат, пов'язаних з трудовими правовідносинами на суму 5 527 245 гривень виконали державні виконавці Вінниччини продовж 2018 року, що склало 78% від загальної суми виконавчих документів, які підлягали виконанню.

На кінець 2018 року, у відділах державної виконавчої служби Вінниччини перебувало 82 виконавчих документів на суму 1 734 269 гривень. Зазначені

показники засвідчують підвищення результативності роботи державних виконавців, зокрема, за рахунок забезпечення своєчасного вжиття заходів щодо:

- перевірки майнового стану боржника, арешту коштів та їх безспірного списання
- розшуку майна, проведення процесуальних дій щодо його виявлення, і подальшої примусової реалізації.

Крім кількісних показників, про ефективну роботу органів ДВС свідчать і вагомі якісні показники, такі як: розробка та впровадження Паспорту реформи системи виконання судових рішень; спрощення умов доступу до професії державного виконавця та розширення повноважень державних виконавців; посилення заходів впливу на боржників; підвищення кваліфікаційного рівня працівників органів ДВС; запровадження системи регулярних перевірок всіх органів державної виконавчої служби; запровадження технічної можливості отримання сторонами виконавчого провадження інформації через онлайн кабінети, а також здійснення боржниками оплати боргів через термінали та в онлайн режимі за допомогою QR-code.

Крім цього, планується розробити та запровадити систему комплексної підготовки та підвищення кваліфікації працівників органів державної виконавчої служби; оптимізувати структуру органів державної виконавчої служби; забезпечити працівників органів ДВС додатковими соціальними гарантіями та створити систему особистої безпеки державних виконавців; розробити критерії оцінки результативності роботи органів державної виконавчої служби; забезпечити функціонування центрів виконання рішень.

Як ми бачимо, державна виконавча служба є частиною виконавчої влади країни, безпосередньо підпорядковується Міністерству юстиції України та виконує специфічні завдання й функції, які на неї покладено.

Варто зазначити, що у 2019 році Міністерство юстиції України оприлюднило карту реформ для новообраного керівництва. Даний документ отримав назву «Transition Book» і у ньому містяться напрями роботи Міністерства за останні 5 років, у тому числі досягнення, проблемні аспекти та наступні кроки у сфері

примусового виконання рішень судів. Говорячи про позитивні зміни, які відбулися упродовж зазначеного періоду, то серед них, наприклад, є:

- створення некомерційної професійної організації «Асоціація приватних виконавців України», основною метою якої є «реалізація завдань самоврядування приватних виконавців та становлення і розвиток незалежного, самодостатнього та високопрофесійного інституту приватних виконавців в Україні як основи для забезпечення дії принципу обов'язковості виконання судових рішень і рішень інших органів»;

- запроваджено Єдиний реєстр боржників;

- затверджено новий мотиваційний механізм для державних виконавців, а саме: від стягнутої суми отримує відсоток;

- створено автоматизовану систему виконавчого провадження тощо.

Таким чином, у другому розділі нами було розглянуто основні показники роботи державної виконавчої служби, в свою чергу, за цими даними можна дійти висновку, що тенденція ефективної діяльності виконавчої служби з кожним роком поліпшується про, що свідчить позитивна динаміка ефективної та якісної роботи державних і приватних виконавців.

РОЗДІЛ 3

НАПРЯМКИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ ВИКОНАННЯ РІШЕНЬ СУДІВ

3.1. Шляхи вирішення проблем, що існують у системі виконання судових рішень

Про низьку ефективність виконавчого провадження з незадовільними статистичними даними та зауваженнями з боку Європейського Суду з прав людини часто говорять експерти у галузі примусового виконання судових рішень.

Згідно з даними останнього опублікованого рейтингу Doing Business:

- «вартість стягнення заборгованості за контрактом в Україні становить 46.3% від суми заборгованості, що у два рази дорожче країн, де видають кредити під 2-3% (якість виконавчого провадження, як завершальної стадії стягнення заборгованості безпосередньо впливає на цей показник);
- якщо боржник входить в банкрутство, кредитори у найкращому випадку отримають 9 центів з одного позиченого долара, що в 4-7 разів менше розвинених країн.»

Після ознайомлення з методологією складання рейтингу рівня виконання контрактів, можна стверджувати про найоптимістичніший сценарій розрахунку вказаних цифр:

- «боржник не опирається стягненню боргу і не подає апеляції на судові рішення;
- все майно боржника було арештовано судом на початку судового спору;
- після винесення рішення на користь кредитора, його виконання відбувається шляхом раніше арештованого майна».

Закон України «Про виконавче провадження» в редакції від 21 квітня 1999 встановлював для боржника термін до 7 днів з моменту винесення постанови про відкриття виконавчого провадження для добровільного виконання судового

рішення. І тільки після закінчення цього терміну, виконавець міг нарахувати відповідний виконавчий збір.

З прийняттям нового Закону України «Про виконавче провадження» у 2016 році, про яку-небудь добровільність як додаткову гарантію для боржника більше мова не йде. Так, в статті 7 вищезазначеного закону, поняття «добровільність» дивно трансформувалося в право стягувача самостійно звернутися безпосередньо до суб'єкта, яка виплачує боржнику заробітну плату або інший дохід, для стягнення періодичних платежів. Єдиним дисконтом для боржника законодавець ввів можливість уникнути сплати судового збору, якщо він встиг виконати рішення до моменту відкриття виконавчого провадження.

Верховний Суд у постанові від 16 травня 2018 року у справі № 30/5005/9937/2012 вказує, що термін до винесення постанови про відкриття виконавчого провадження як раз і є можливістю для боржника добровільно виконати рішення суду.

У постанові від 20 листопада 2019 року по справі № 480/1558/19 Верховний Суд вказує, що примусове виконання рішення починається з моменту прийняття державним виконавцем постанови про відкриття виконавчого провадження. При цьому стягнення виконавчого збору є безумовною дією, яка здійснює державний виконавець у межах виконавчого провадження незалежно від здійснених дій і є встановленою державою складової процедури виконавчого провадження, яка гарантує ефективне здійснення виконання рішення суду боржником за допомогою стимулювання боржника до спроб виконати виконавчий документ самостійно до відкриття виконавчого провадження у зв'язку з імовірністю стягнень відповідної суми у разі примусового виконання.

Проте, чинне законодавство передбачає не тільки вкрай малий термін для добровільного виконання рішення, але і не дає боржникові абсолютно ніяких гарантій захисту від недобросовісних дій стягувача до відкриття виконавчого провадження.

Як ми знаємо зі статті 26 Закону України «Про виконавче провадження», виконавець відкриває виконавче провадження протягом одного робочого дня з

моменту отримання виконавчого провадження. Додамо до цього п'ять днів з моменту вступу в силу судового рішення, які встановлюються Цивільним і Господарським процесуальним кодексами України для направлення виконавчого документа стягувачу. Разом, у боржника є близько шести днів без урахування часу на пересилку кореспонденції для добровільного виконання рішення суду, яке набрало законної сили.

При цьому у боржника відсутні будь-які законодавчі механізми, що дозволяють отримати інформацію про банківські реквізити стягувача, якщо вони відсутні в рішенні або виконавчому листі. Як відсутні й способи впливу на стягувача, який відмовляється приймати поставлений товар, що перетворює процес добровільного виконання в практично нездійсненну місію.

У таких умовах, після відкриття виконавчого провадження, у боржника пропадає стимул співпрацювати з державним виконавцем і з'являється бажання затягнути виконання рішення на максимально довгий термін. Разом з тим, у багатьох європейських країнах діє як і система гарантій для боржника, що дозволяє йому виконати рішення без примусової процедури, так і система медіації.

У статті 548 Цивільного процесуального кодексу Іспанії (*Ley de Enjuiciamiento Civil*) встановлюється, що примусова процедура виконання не буде проводитися протягом двадцяти днів після винесення остаточного судового рішення.

В італійському Цивільному процесуальному кодексі (*Codice di procedura civile*) боржника дається до десяти днів для виконання рішення, про що виконавець вказує у відповідному приписі (стаття 480).

У Законі Республіки Білорусь «Про виконавче провадження» боржникові надається семиденний строк для добровільного виконання виконавчого документа. За клопотанням боржника судовий виконавець має право продовжити цей термін, якщо визнає причини його пропуску поважними. При цьому, якщо боржник встиг виконати рішення в термін, встановлений виконавцем, то примусовий збір не підлягає стягненню (статті 46, 120).

Відтак, першим проблемним моментом є виконавчий збір. Стягують його окремою постановою виконавця. Причина - пропущений 7-денний термін на добровільне повернення боргу. Нерідко боржники оскаржують цю постанову, оскільки не хочуть платити додаткові 10%. При цьому практика показує, що виконавці, щоб уникнути подібних ситуацій, не поспішають після закінчення терміну приймати постанову про стягнення виконавчого збору.

Оскаржити стягнення можна двома способами: за ієрархією виконавчої служби або через суд. Перший спосіб - скаржитися керівництву виконавця на незаконність його дій і рішень. Другий - звертатися зі скаргою до суду. Характерно, що в такому випадку фігурує не адміністративний суд, в який зазвичай звертаються при проблемах з держорганами, а суд, який прийняв рішення по справі. Адже виконання судового рішення є частиною судового процесу. Отже, суд тримає вашу справу на контролі з початку і до кінця.

Якщо боржник дійсно зможе довести в суді, що він пропустив 7-денний термін ненавмисно і з дня, як дізнався про виконавче провадження, сплатив борг, то суд, як показує практика, задовольнить його вимогу про скасування виконавчого збору.

Бувають ситуації, коли через деякий час, уже в процесі розпочатого виконавчого провадження, виявляється, що боржник не знав про рішення суду першої інстанції у його справі. Відтак, постає проблема так званої «паралельної апеляції». Наприклад, рішення було прийнято в його відсутність. За якихось обставин (скажімо, боржника не було вдома і працівник пошти не вручив лист одержувачу під розпис, а кинув у ящик). Належним чином про результати розгляду справи в суді першої інстанції його не повідомили. Про наявне виконавче провадження він дізнався вже пізніше. Боржник звертається до суду про поновлення строків подачі апеляції, подає її і йде до виконавця з постановою про відкриття апеляційного провадження та вимогою закрити виконавче провадження. І процес запускається з початку. Саме таким способом часто затягують процес.

Ще одна проблема пов'язана з тим, що боржника попереджають про арешт його рахунків і він встигає «вивести» гроші. В результаті заарештовують порожні рахунки, і процедуру виконавчих дій доводиться починати спочатку.

Такі ситуації взагалі не рідкість в практиці виконавців. Причому винуватцями «зливу» інформації є найчастіше працівники банків. Коли виконавець є до них з платіжними вимогами, у них є від півгодини до декількох годин для того, щоб попередити улюбленого клієнта про небезпеку. Їх теж можна зрозуміти, адже VIP-клієнти завжди в пошані, їх потрібно плекати і берегти. Крім того, навіть якщо гроші і є, але суми не вистачає для повного покриття боргу, банк, захищаючи інтереси клієнта, може відмовити через «недостатньо коштів на рахунку для списання».

Крім банків, витік інформації може відбутися в податковій, коли туди приходить запит від виконавця або ж сам виконавець може вступити в змову з боржником за певний відсоток від суми боргу. Обійти цю хитку схему стягувач може. Так, спочатку при подачі заяви виконавцю слід в ньому вказати рахунки боржника і його майно. Дізнатися це можна, причому як законними, так і незаконними способами. По-перше, інформація про нерухомість є у відкритих реєстрах, а інформація про рахунки може стати відома в процесі господарських відносин з боржником. По-друге, завжди можна домовитися зі службовцями податкової та поліції і дізнатися інформацію з їх реєстрів. Якщо ви це зробите - процедура набагато пришвидшиться, адже виконавець зможе одночасно з винесенням постанови про відкриття виконавчого провадження накладати арешт на майно та кошти боржника (абз. 2 ч. 2 ст. 25 Закону).

Інша проблема у сфері виконавчих проваджень пов'язана зі строками. На пред'явлення виконавчого документа до виконавчої служби у стягувача є 1 рік (ст. 22 Закону). Однак, як виявилось, цей термін можна пропустити не тільки через власну недбалість.

Існує Порядок виконання рішень про стягнення коштів державного та місцевих бюджетів або боржників, затвердженого постановою Кабміну від 03.08.2011 № 845. Цей документ стосується списання боргів з державних

підприємств бюджетників і держорганів. Головна особливість - виконавчий збір при цій процедурі з боржника-бюджетника не стягується. У 2013 році процедуру, передбачену в Постанові, ще посилили. Зроблено це було для економії бюджетних коштів - щоб з бюджетників не стягали виконавчий збір.

Особливість процедури в тому, що Постанова КМУ зобов'язує виконавця при виявленні вищевказаних обставин передати справу в Казначейство, тобто відправити туди виконавчий документ. Проте виконавці найчастіше на цілком законних підставах ігнорують цей обов'язок (законом така процедура не передбачена).

У результаті виникає наступна проблема. Ви отримуєте виконавчий документ на стягнення з держпідприємства боргу. З якихось причин пред'являєте його виконавцю не відразу, а, припустимо, через 2 місяці. Це не проблема, адже на це є рік. Потім виконавець протягом 6 виділених йому місяців особливо не робить ніяких дій, відкладаючи все на останній момент. В кінці терміну виявляє, що виконавче провадження неможливе, бо рахунки відкриті в Казначействі і тоді повертає виконавчий документ особі. Поки все це відбувається, ви приходите в Казначейство, а рік, виділений вам за законом, вже пройшов, і як результат, отримуєте відмову.

У такому випадку можна звернутися до суду з проханням відновити терміни. Проте шанс отримати позитивне рішення є лише у разі наявності адекватних причин їх пропуску з вашого боку.

3.2. Реформування системи примусового виконання рішень судів на сучасному етапі

Безліч юристів-реформаторів, намагаючись підняти рівень показників виконання судових рішень в Україні й викоринити корупцію у виконавчих службах, пропонують це зробити шляхом внесення змін до законів України, своєю чергою, реформуючи орган виконання судових рішень, задля того, аби він нарешті почав функціонувати належним чином.

Одні пропонують повернути державних виконавців під тепле крильце судів, інші - збільшити виконавцям заробітну плату, треті - посилити санкції і відповідальність за корупційні діяння, підвищити кваліфікаційні вимоги до державного виконавця тощо.

Виконання судових рішень - дуже важливий завершальний етап у захисті прав осіб, на користь яких боржники добровільно не виконують рішення. В Україні це питання є досить проблематичним у порівнянні з іншими іноземними державами, що дає нам підстави вважати: держава нездатна захистити порушені права громадян. Як вбачається з практики, в Європейський суд з прав людини надходить безліч скарг з питання, пов'язаного з невиконанням судових рішень національних судів.

Таким чином, з метою врегулювання зазначених недоліків в законодавстві у 2016 році прийняті Закон України «Про органи і осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень та рішень інших органів» (далі - Закон України № 1403) і нова редакція Закону України «Про виконавче провадження» (далі - Закон України № 1404), якими внесено зміни щодо системи виконання судових рішень, створений і впроваджений інститут приватного виконавця.

Запровадження інституту приватного виконавця - це модернізація виконавчої служби, а саме забезпечення виконання рішень національних судів недержавною формою і підвищення кількісного показника виконання судових рішень.

Згідно з ч. 2 ст. 5 Закону України «Про виконавче провадження» № 1404 Приватний виконавець здійснює примусове виконання рішень, передбачених статтею 3 цього Закону, крім:

1) рішень про відібрання і передання дитини, встановлення побачення з нею або усунення перешкод у побаченні з дитиною;

2) рішень, за якими боржником є держава, державні органи, Національний банк України, органи місцевого самоврядування, їх посадові особи, державні та комунальні підприємства, установи, організації, юридичні особи, частка держави у статутному капіталі яких перевищує 25 відсотків, та/або які фінансуються виключно за кошти державного або місцевого бюджету;

3) рішень, за якими боржником є юридична особа, примусова реалізація майна якої заборонена відповідно до закону;

4) рішень, за якими стягувачами є держава, державні органи (крім рішень Національного банку України);

5) рішень адміністративних судів та рішень Європейського суду з прав людини;

6) рішень, які передбачають вчинення дій щодо майна державної чи комунальної власності;

7) рішень про виселення та вселення фізичних осіб;

8) рішень, за якими боржниками є діти або фізичні особи, які визнані недієздатними чи цивільна дієздатність яких обмежена;

9) рішень про конфіскацію майна;

10) рішень, виконання яких віднесено цим Законом безпосередньо до повноважень інших органів, які не є органами примусового виконання;

11) інших випадків, передбачених цим Законом та Законом України «Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів».

Протягом першого року заняття діяльністю приватного виконавця приватний виконавець не може здійснювати примусове виконання рішень, за якими сума стягнення становить двадцять і більше мільйонів гривень або еквівалентну суму в

іноземній валюті. Звідси вбачається, що законодавець все ж передбачив деякі відмінності від роботи державного виконавця та встановив певні обмеження в дії приватного виконавця.

На разі, щоб стати приватним виконавцем особа має пройти навчання, стажування, потім скласти іспит. У разі успішного складення кваліфікаційного іспиту особі видається посвідчення приватного виконавця та, власне, вона може розпочинати підготовку до здійснення професійної діяльності (підшукати офіс, укласти договір страхування відповідальності, знайти помічників). Законопроекти, що наразі розглядаються в комітеті парламенту, пропонують дещо інший підхід до процедури отримання статусу приватного виконавця. Спершу – скласти іспит. Прозора процедура складання іспиту, очевидно, дозволяє перевірити, чи має кандидат базові знання для виконання рішень судів. Безумовно, перед початком здійснення діяльності майбутньому виконавцю необхідно отримати практичні уміння та досвід.

Згідно зі статтею 18 Закону України «Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів», приватним виконавцем може бути громадянин України, який досяг 25 років, має вищу юридичну освіту не нижче другого рівня, володіє державною мовою, має стаж роботи у галузі права після отримання відповідного диплома не менше двох років та склав кваліфікаційний іспит. Приватний виконавець під час здійснення своєї діяльності не може займатися іншою оплачуваною (крім викладацької, наукової і творчої діяльності, діяльності арбітражного керуючого (розпорядника майна, керуючого санацією, ліквідатора), інструкторської та суддівської практики із спорту та роботи в органах Асоціації приватних виконавців України) або підприємницькою діяльністю.

Однак, не зважаючи на позитивний досвід багатьох іноземних держав, розвиток інституту приватного виконавця, вимоги про набуття статусу приватного виконавця і впровадження змішаної системи виконання судових рішень мають також деякі недоліки.

Першим значним недоліком у роботі приватних виконавців є, безперечно, те, що приватні виконавці можуть зловживати своїми повноваженнями. Звідси вбачається, що приватні виконавці з метою отримання більшої винагороди від стягувача будуть порушувати права боржників для того, щоб якомога швидше виконати те чи інше рішення.

Також, з огляду на матеріальну винагороду приватного виконавця, можна виділити ще один недолік. Приватний виконавець з метою отримання більшої матеріальної винагороди та для забезпечення конкуренції спробує виконати значну кількість рішень, що може призвести до завантаженості й неякісного або неналежного виконання роботи, а це є порушенням прав і інтересів стягувачів.

Таким чином, щоб уникнути цих недоліків і в цілях захисту основних принципів виконавчого провадження, у законодавстві необхідно передбачити чітко визначений перелік прав і обов'язків стягувача і боржника, тим самим, встановити приватному виконавцю відповідальність за порушення цих прав і обов'язків й передбачити можливість оскарження дій приватного виконавця. Маючи на меті охорону прав та інтересів стягувача і боржника, можливо уникнути проблеми зловживання приватними виконавцями своїх повноважень.

Ще однією вадою є обмежене коло рішень, які приватний виконавець може брати до свого провадження. Так, в законодавстві недостатньо врегульовано питання щодо передачі виконавчих справ від приватного виконавця до відділу ДВС і навпаки. У законодавстві передбачено поняття «передача виконавчого документа», а не «виконавчого провадження». Як зазначено, виконавчий документ від органу ДВС приватному виконавцю передається виключно до відкриття виконавчого провадження протягом 1 дня з моменту подачі виконавчого документа до державного органу. Однак, залишається неврегульованим питання щодо виконавчого провадження, яке вже відкрито, але стягувач має намір передати справу приватному виконавцю. У цьому випадку йому потрібно шляхом написання заяви повертати виконавчий документ з ГІС і подавати приватному виконавцю. Однак процедура повернення виконавчого документа створює деякі складності, а саме виникають проблеми з виконавчим збором.

Україні необхідно використовувати досвід європейських держав, які вже мають досить позитивний результат у роботі приватних виконавців, з метою удосконалення законодавства України за виконавчим провадженням. Проте з цього приводу слід також відзначити, що при використанні досвіду іноземних держав потрібно враховувати й певні національні особливості нашої держави, наприклад, низький рівень правової культури населення, пострадянську модель економіки держави, високий рівень корупції, з метою запобігання виникненню нових прогалин в законодавстві у ході здійснення реформування системи примусового виконання рішень. Крім того, змінами до Кримінального кодексу впроваджується кримінальна відповідальність за втручання в діяльність приватних і державних виконавців, загрозу насильством або умисне знищення і пошкодження майна державного або приватного виконавця, а також посягання на їхнє життя.

Для визначення єдиного підходу до нарахування заборгованості по аліментах для боржника, який є фізичною особою-підприємцем на спрощеній системі оподаткування або є особою, яка проводить незалежну професійну діяльність, проектом закону пропонуються зміни до статті 195 Сімейного кодексу, які дозволять запобігти зловживанням шляхом приховування доходу.

Міністерство юстиції підготувало законопроект, яким пропонується переосмислення виконавчого провадження в Україні під назвою «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо примусового виконання судових рішень та рішень інших органів». Щодо цього документа виникають суперечки між Міністерством і приватними виконавцями. На їхню думку, документ не вирішує наявних проблем, підсилює роль Мін'юсту і погіршує становище боржника. Вдосконалюється порядок застосування до боржників обмеження у вигляді заборони тимчасового виїзду за кордон. Пропонується доповнити закон про виконавче провадження статтею 36-1, якою буде передбачено заборону на виїзд за межі України за постановою виконавця.

Законопроект передбачає визначення чіткої процедури виконання рішення зобов'язального характеру, а також встановлення процедури витребування і передачі майна стягувачу. Також проектом пропонується встановити термін

здійснення виконавцем виконавчих дій у разі невиконання боржником без поважних причин рішення, яке не може бути виконано без участі боржника. Міністерський законопроект надає виконавцям, як державним, так і приватним, додаткові важелі для забезпечення максимальної ефективності. Це можливість повторно штрафувати боржника без закриття виконавчого провадження, посилення кримінальної відповідальності за втручання у діяльність виконавців, розширення можливостей застосування такого заходу, як обмеження боржника у виїзді за кордон. Що стосується розвитку професії приватних виконавців, то заступник міністра наголосив, що вони хочуть відійти від нинішньої системи, коли приватним виконавцем вигідно бути лише у місті Києві, адже тут вони можуть порушувати принцип територіальності й відкривати провадження щодо боржників, які знаходяться по всій території України.

У 2019 р. запрацював Єдиний державний реєстр виконавчих документів, який спростив та переніс процедуру примусового виконання рішень з паперових носіїв на електронні та дозволяє оперативно й швидко отримувати інформацію про стан виконавчого провадження. Однією із новел вітчизняного законодавства щодо виконання судових рішень є зміна строків у процедурі виконавчого провадження, а саме: строк, протягом якого можна пред'явити виконавчий документ до виконання та скасування строку, протягом якого боржник може «добровільно» виконати рішення. По-перше, загальний строк пред'явлення документу до виконання збільшився з 1 року до 3 років, з наступними винятками: посвідчення комісій по трудовим спорам та провадження, де стягувачем виступає держава або орган в її особі – пред'являється у тримісячний строк (ч. 1 ст. 12 Закону).

Не дивлячись на позитивні зміни, які відбулися в законодавстві, завдяки реалізації реформи, рівень розвиненості системи виконання судових рішень залишається незадовільним. Наприклад, за даними «Асоціації приватних виконавців України», станом на 2020 рік, загалом було стягнуто близько 19 млрд грн, хоча органами ДСВ на примусове виконання підлягало майже 790 млрд грн. Крім цього, виконавці не завжди вчасно отримують актуальну інформацію про

майновий стан фізичних та юридичних осіб, що, у свою чергу, негативно впливає на продуктивність та показники їхньої діяльності.

Незважаючи на те, що запроваджена реформа дещо покращила діяльність ДВС, людський фактор все ще залишається актуальним і прояви системних корупційних схем рано чи пізно дають про себе знати. Наприклад, у лютому 2021 року Служба безпеки України у підрозділах ДВС Миколаєва та Києва викрила механізми отримання хабарів чиновниками. Звісно, що питання корупції залишається актуальним і досі. Важко викоринити те, що було напрацьовано та налагоджено роками. На нашу думку, саме держава повинна створювати такі умови, які б унеможливили прояви хабарництва у суспільстві.

Заступник Міністра юстиції України з питань виконавчої служби, Гайченко Андрій Віталійович, під час відеоконференції «Виконання судових рішень як гарантія дієвості судового захисту», заявив про те, що діяльність Державної виконавчої служби значно покращується. «Ми виходимо на позитивні показники, відносно 2017-2019 років, навіть попри те, що йде значний відтік виконавчих проваджень з державної виконавчої служби до приватних виконавців, попри карантинні обмеження», - додав Гайченко. З одного боку, погоджуємось із паном Андрієм, що у порівнянні з минулими роками робота ДВС покращилась, але з іншого боку – є чимало негативних показників та факторів (вищеперераховані), які, на нашу думку, перекривають позитивну динаміку діяльності служби.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

Зважаючи на усе вищесказане, можна зробити такі висновки:

1) Українське законодавство дійсно потребує ще суттєвого вдосконалення, включаючи й аспект реалізації державної політики у сфері організації примусового виконання рішень судів. Трансформація системи міжнародних відносин та суспільних відносин помітно впливають на розвиток законодавства будь-якої країни світу, змушуючи державні органи влади звертати увагу на проблемні сторони законодавства.

2) Під час нашого дослідження питання реалізації державної політики у сфері примусового виконання рішень судів були з'ясовані та розглянуті такі недоліки:

- зловживання повноваженнями, що ставить під сумнів прозорість виконання рішень;
- неякісне виконання роботи через неякісну конкуренцію задля отримання більшої матеріальної винагороди;
- наявність корупційних схем та проявів корупції.

Розуміння та прийняття цих проблем значно полегшить органам державної влади знайти шляхи їх вирішення та допоможе закрити прогалини в українському законодавстві. Також, на наш погляд, варто переймати досвід європейських країн, враховуючи українські реалії та особливості, задля покращення роботи виконавчої служби.

3) У кваліфікаційній роботі було здійснено аналіз основних показників діяльності Замостянського відділу державної виконавчої служби у місті Вінниці Центрально-Західного міжрегіонального управління Міністерства юстиції України, який свідчить про ефективність роботи вінницьких державних виконавців. З одного боку, є чимало позитивних прикладів, які свідчать про результативність трансформації законодавства. Наприклад, створено некомерційну професійну організацію «Асоціація приватних виконавців України», запроваджено Єдиний реєстр боржників; затверджено новий мотиваційний механізм для

державних виконавців, а саме: від стягнутої суми отримує відсоток; створено автоматизовану систему виконавчого провадження тощо.

Проте, з іншого боку, на жаль, проблема виконання рішень судів є актуальною й сьогодні. Рівень довіри суспільства до судової системи і загалом до владних структур залишається низьким. Чимало рішень судів з тих чи інших причин не виконуються роками.

На основі проведеного дослідження слід виокремити наступні пропозиції:

1) Існує необхідність в модернізації застосування органами державної виконавчої служби механізму виконання судових рішень у виконавчому процесі, зокрема внесення відповідних змін у Законі України «Про виконавче провадження», як показала практика, такі зміни є доцільними та, запровадження яких, унеможливить, наприклад, боржнику, після набрання законної сили того чи іншого рішення судом, не виконання цього рішення, шляхом ігнорування, як здебільшого так стається, а також перешкоджатиме штучно затягувати виконавчий процес.

2) Збільшити фінансування в напрямку цифрової трансформації (діджиталізації), наприклад, автоматизовану систему виконавчого провадження, (дозволяє блокувати кошти на банківських рахунках боржників), удосконалити сучасним програмним забезпеченням, підвищити якість інформаційної взаємодії державних або приватних виконавців та банків, так як, на разі існують безліч технічних проблем, через що, дана процедура уповільнюється. Навести порядок з реєстрами та обігом електронних документів, оскільки велика частина інформації не внесена до відповідних систем

3) Підвищити оплату праці держслужбовцям, що, у свою чергу, знизить рівень корупційних проявів та сприятиме якісному виконанню покладених на них обов'язків.

Органи влади повинні побудувати таку судову владу, яка б якісно та прозоро працювала для суспільства, а громадяни країни не вагалися звертатися до них за справедливим судовим розглядом та захисту їх конституційних прав і свобод.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Білоусов Ю.В. Виконавче провадження: Навчальний посібник. Київ: Прецедент. 2005. С. 7. URL: https://uz.ligazakon.ua/ua/magazine_article/EA012074.
2. Бордунова К. Інститут приватного виконавця: особливості, недоліки та перспективи. *Інформаційне агентство «ЛІГА:ЗАКОН»*. 2018.
3. Василевська Т. Е. Етичні компетентності публічних службовців в контексті реформування публічного управління / Т. Е. Василевська // Зб. наук. праць «Теорія та практика державного управління». 2018. №1(60). С.155–161.
4. Горбунов А.К. Науково-практичний коментар до законів «Про державну виконавчу службу», «Про виконавче провадження». К.: Юрінком інтер, 2006. 320 с.
5. Господарський процесуальний кодекс України від 06.11.1991 № 1798-ХІІ Відомості *Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1798-12#Text> (дата звернення: 20.08.2021).
6. Гусев В. О. Інституціоналізація публічного управління в мережі. *Modern Tendencies in Business and Public Sector Monograph*. Opole: The Academy of Management and Administration in Opole, 2016, pp. 94-101.
7. Гусаров К.В. Перегляд судових рішень в апеляційному та касаційному порядкух / К.В. Гусаров. Х.: Право. 2010.
8. Довгань О. Оцінка роботи державної виконавчої служби (статистичні показники). *Міністерство юстиції України*. URL: https://minjust.gov.ua/m/str_330048.
9. Закон України «Про виконавче провадження» від 02.06.2016. № 1404 - VIII. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1404-19#n139> (дата звернення: 02.05.2021).
10. Закон України «Про внесення змін до Арбітражного процесуального кодексу України» від 21.06.2001 № 2539-III. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2539-14#Text> (дата звернення: 25.10.2021).

11. Закон України «Про гарантії держави щодо виконання судових рішень» від 05.06.2012. № 4901-VI. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4901-17#Text> (дата звернення: 27.10.2021).

12. Закон України «Про державну виконавчу службу» від 24.03.1998. Документ 202/98-ВР. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/202/98-вр#Text> (дата звернення: 04.08.2021).

13. Закон України «Про державну службу» від 10.12.2015. Документ 889-XIII. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/889-19#Text> (дата звернення: 04.06.2021)

14. Закон України «Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів» від 02.06.2016. № 1403-VIII. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1403-19#Text> (дата звернення: 02.04.2021).

15. Корнецький А. Соціальне підприємництво: Ефективний інструмент подолання соціальних викликів в Україні? *Ukraine-Analysen*. Nr. 210. URL : https://socialbusiness.in.ua/knowledge_base/sotsial-ne-pidpryemnytstvo-efektyvnyy-instrumentpodolannia-sotsial-nykh-vyklykiv-v-ukraini/

16. Кодекс України про адміністративні правопорушення. Документ 8073². Редакція від 01.10.2021. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80732-10#n952> (дата звернення: 27.10.2021). - X

17. Кондратьев Я. Суд, правоохоронні та правозахисні органи України: Навчальний посібник. К.: Юрінком Інтер, 2002. 267 с.

18. Конституція України: Закон України від 25.06.1996 р. Документ 254к/96-Відомості *Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text> (дата звернення: 20.09.2021).

19. Краснов І. «Проблеми» проблемних заборгованостей. *Інформаційне агентство «ЛІГА:ЗАКОН»*. URL: https://uz.ligazakon.ua/ua/magazine_article/EA008843.

20. Масалова Н. Проблеми, з якими зустрічаються добросовісні боржники під час виконання рішення суду, та як досягти справедливого компромісу між сторонами у виконавчому провадженні. *Lavrynovych & Partners Law Firm*. 2020. URL: <https://lp.ua/article1/>

21. Мельниченко О.В. Становлення правового регулювання діяльності суб'єктів примусового виконання судових рішень в Україні. *Міністерство юстиції України. Виконавчий округ міста Києва*. URL: <https://www.pv-melnuchenko.com/uk/item/28-stanovlennia-pravovoho-rehuliuвання-subiektiv-prymusovoho-vykonannia-sudovykh-rishen-v-ukraini>.

22. Міністерство юстиції оприлюднило Transition Book. Міністерство юстиції України. 2019. URL: <https://minjust.gov.ua/news/ministry/ministerstvo-yustitsii-oprilyudnilo-transition-book> (дата звернення: 04.04.2021).

23. Мін'юст України представив проект реформи виконавчого провадження. URL: <https://ua-advice.com/uk/minyust-ukrainy-predstavil-proekt-reformy-ispolnitelnogo-proizvodstva/> (дата звернення: 16.07.2021).

24. Мін'юст: Transition Book. Міністерство юстиції України. С. 22. URL: <https://www.pravojustice.eu/storage/app/uploads/public/5d7/f77/c88/5d7f77c88c23b147881339.pdf> (дата звернення: 06.04.2021).

25. Михайлишин Л.Р. Професійні деформації державних службовців. *Демократичне врядування*. 2014. Вип. 13. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/DeVr_2014_13_9.

26. На Вінниччині Державна виконавча служба протягом 2018 року стягнула заборгованості по зарплаті на суму понад 5,5 млн. грн. *Вінницька обласна державна адміністрація*. 2019. URL: <http://vin.gov.ua/news/ostannipovnyu/15850-na-vinnychchini-derzhavna-vykonavcha-sluzhba-protiahom-2018-roku-stiahnula-zaborhovanosti-po-zarplati-na-sumu-ponad-5-5-mln-hrn>.

27. Наказ Міністерства Юстиції України від 02.04.2012 № 512/5 «Про затвердження Інструкції з організації примусового виконання рішень» (дата звернення: 26.10.2021).

28. Наказ Міністерства Юстиції України від 20.04.2016 № 1183/5 «Про затвердження Типового положення про управління забезпечення примусового виконання рішень міжрегіональних управлінь Міністерства юстиції України, Типового положення про відділ державної виконавчої служби міжрегіональних управлінь Міністерства юстиції України» (дата звернення: 08.10.2021).

29. Порядок виконання рішень про стягнення коштів державного та місцевих бюджетів або боржників, затверджений постановою Кабміну від 03.08.2011 № 845. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/845-2011-п#Text> (дата звернення: 06.08.2021).

30. Постанова Верховного Суду від 16.05.2018, справа № 30/5005/9937/2012. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/VS181405.html

31. Постанова від 20 листопада 2019 року у справі № 480/1558/19. URL: <https://zakononline.com.ua/court-decisions/show/85803961>.

32. Проблеми теорії та практики цивільного судочинства / за заг. ред. проф. В.В. Комарова. Х.: Харків юридичний. 2008.

33. Проект Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо примусового виконання судових рішень і рішень інших органів. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=69057.

34. Реформа виконання судових рішень: хто має здійснювати контроль за виконавцями. Незалежна асоціація банків України. 2020. URL: <https://nabu.ua/ua/reforma-vikonannya-sudovih-rishen-hto.html> (дата звернення: 07.04.2021).

35. Про схвалення Концепції реформування системи професійного навчання державних службовців, голів місцевих державних адміністрацій, їх перших заступників та заступників, посадових осіб місцевого самоврядування та депутатів місцевих рад : Розпорядження КМУ від 1 грудня 2017 р. No 974-р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974-2017-%D1%80#Text>

36. Світлана Глущенко: у 2018 році ми суттєво покращили основні показники роботи державної виконавчої служби. *Міністерство юстиції*

України. 2019. URL: <https://minjust.gov.ua/news/ministry/svitlana-gluschenko-u-2018-rotsi-mi-suttevo-pokraschili-osnovni-pokazniki-roboti-derjavnoi-vikonavchoi-sluzhbi>.

37. Скомороха Л.В. Державна виконавча служба: історія і сучасність. *Право України*. 2002. №8. С. 94-98.

38. Статистика судових проваджень за 2018-2020 роки. *JUSTLICTORS*. 2020. URL: <https://justlictors.com.ua/statystyka-uspishnosti-vykonannya-sudovykh-rishen/>

39. Статут некомерційної професійної організації «Асоціація приватних виконавців України». 2017. URL: https://drive.google.com/file/d/1jDXSbvraU97OqxQxcDqRQDdU01bG3D_G/view (дата звернення: 05.04.2021).

40. Тітов В. Про деякі проблеми виконавчого провадження. *Право України*. 1999. № 11. С. 64-68.

41. У двох регіонах СБУ викрила системні корупційні схеми у підрозділах Державної виконавчої служби. *Служба безпеки України*. 2021. URL: <https://ssu.gov.ua/novyny/u-dvokh-rehionakh-sbu-vykryla-systemni-koruptsiini-skhemu-u-pidrozdilakh-derzhavnoi-vikonavchoi-sluzhby> (дата звернення: 07.04.2021).

42. Фокіна А.О. Удосконалення стадії виконання судових рішень в національній правозастосовній практиці та європейських країнах. *Студентська трибуна*. 2019 С. 3. URL: <https://chasprava.com/ua/.pdf> (дата звернення: 04.10.2021).

43. Фурса С. Принципи організації та діяльності державної виконавчої служби. *Підприємництво, господарство і право*. 2001. №8. С. 81-85.

44. Фурса С.Я., Щербак С.В. Виконавче провадження в Україні. Навч. посіб. К., 2002. С. 111.

45. Шкляр С. Що не так із системою примусового виконання судових рішень в Україні. *Економічна правда*. 2021. URL:

<https://www.epravda.com.ua/columns/2021/03/3/671563/> (дата звернення: 06.04.2021).

46. Щербак С.В. Виконавче провадження в Україні: Навч. посіб. К.: Атіка, 2002. 480 с.

47. Щербак С.В. Виконавче провадження як одна з правозахисних функцій держави. *Право України*. 2002. №11.

48. Ponomarenko, O.V., Hrechko, T.K., Kovbasyuk, Y.V., Konik, S.M., Nikolaev, V.O., Romanyuk, S.A., & Khadzhyradieva, S.K. (2014). *Public Administration Based on Project Management*. Kyiv: Osvita Ukraini.

49. Civil Procedure in Italy. 1965. URL: <https://link.springer.com/content/pdf/bfm%3A978-94-017-6273-1%2F1.pdf>

50. Law 1/2000, Of 7 January, Code Of Civil Procedure. *Ministerio de Justicia*. 2000. URL: <https://www.mjusticia.gob.es/es/AreaTematica/DocumentacionPublicaciones/Documents/Law%201-2000%20of%207%20January.pdf>

